(א)[1] זאת דהמצוה [2] ידרוך דהדורך [3] חמש דפאת נגב אם [4] דכי גואל הלין כתבן ולא קריין (ב) אמר רב אחא בר אדא במערבא פסקין להדין פסוקא לתלתא פסוקין [5] ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן **אמר רבי חמא בר' חנינא** לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר [6] פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים פסולתן שלך יהא אמר רבי יוסי בר' חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר [7] כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך (ג) משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר [8] טוב עין הוא יבורך וגו' מתיב רב חסדא [9] ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם ואותי צוה ואני לכם [10] ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי אותי צוה ואני לכם [11] ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחודה למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פילפולא בעלמא (ד) אמר ר' יוחנן [8] אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשה גבור דכתיב [12] ויפרוש את האהל על המשכן ואמר מר (ה) משה רבינו פרסו וכתיב [13] עשר אמות ארך הקרש וגו' אימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתיב [14] ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם ותניא (ו) הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה עשיר פסל לך פסולתן שלך יהא חכם רב ושמואל (ז) דאמרי תרוייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחת שנאמר [15] ותחסרהו מעט מאלהים עניו דכתיב [16] והאיש משה עניו מאד אמר ר' יוחנן כל הנביאים עשירים היו מנלן ממשה ומשמואל מעמום ומיונה משה דכתיב [17] לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא אלא דאפי' באגרא דילמא משום דעני הוה אלא מן פסל לך פסולתן יהא שלך שמואל דכתיב [18] הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי אי בחנם לאפוקי מאן דשקל בחנם אלא דאפילו בשכר דלמא דעני הוה אלא מהכא [19] ותשובתו הרמתה כי שם ביתו (ח) ואמר רבא כל מקום שהלך ביתו עמו אמר רבא גדול מה שנאמר בשמואל יותר משנאמר במשה דאילו במשה רבינו כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואילו גבי שמואל אפי' ברצון לא שכרו דכתיב [20] ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו וגו' עמום דכתיב [21] ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים כדמתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושקמין לי בשפלתא וגו' יונה דכתיב [22] ויתן שכרה וירד בה וא"ר יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה אמר ר' רומנוס שכרה של ספינה הויא ד' אלפים דינרי דהבא וא"ר יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמר' [23] ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו: **מתני'** (ט) ויזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותן ולא יזון את בהמתו בין טהור' ר' אליעזר אומר זן את הטמאה ואינו זן את הטהור' אמרו לו מה בין טמאה לטהורה אמר להו שהטהור' נפשה לשמי' וגופה שלו וטמאה נפשה

ואם דהמצוה. כתיב בירמיה [ט]: **ידרוך דהדורך.** כתיב (ג) וקרא לא גרס להו ידרוך דכתבן ולא קריין: **דכי גואל אתה.** כרות: **ממש דפאת נגב.** שני כתיב ולא קרי: **ממש דפאת נגב.** בסוף יחזקאל (והנה) [ואלה] מדותיה וגו' ממש ממש מאות וארבעת אלפים חמש שני כתיב ולא קרי: **אם דכי גואל.** כרות ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי האי אם כתיב ולא קרי. ובמסרה חשיב כל הני וטפי עלייהו אחריני מיהו לא חשיב ז) את דהמצוה אלא (ח) את דהנפש דכתיב בירמיהו (ט) גבי לדקיה חי ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת: **מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא.** אלמא דהשם צוהו ללמד את ישראל. ומפרקינן ואני לכם וקרא ה"ק ואותי צוה ה' בעת ההיא ואני נתתי את לבי ללמד חוקים ומשפטים: **למען תהיה לי השירה הזאת לעד.** ואי שירה לבדה קאמר מאי שהדותא איכא: **פילפולא בעלמא.** נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל: **וכתיב עשר אמות ארך הקרש.** אלמא משה גבוה עשר אמות היה וכיון שהיה גדול כל כך מסתמא גבור היה: **אריך וקטין.** ארוך בקומה וקטין בכח: **חוץ מאתה.** ידיעת הש"י על אמיתתו כדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים: **לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא.** וכי משתמש היה שלא בגזל בלא שכר: **אלא אפילו באגרא.** שלא היה נהנה משל אחרים: **אפילו ברצון.** דזימנין מתרצו משוס כסופא ולא ניחא להו: **מתני' וזן את אשתו ואת בניו.** אפי' כרבנן ז) אתיא דבתורת מצוה עסקינן ולא בתורת פרעון של בעל חייב במזונותיהם ואע"ג דהמודר מתהני אשתו צריך לתת להם מזונות הויא הנאה דממילא היא: **ולא יזון את בהמתו כין טמאה כין טהורה.** דמהנהו הוא ממש מפני שמעלה בדמיס: **ר' אליעזר אומר זן את הטמאה.** כדמפרש ואזיל שכיון שאין בה למודר הנאת אכילה אינו נהנה במזונותיו של מדיר: **וגופה שלו.** לאכילה. הלכך אי

ואם דהמצוה. בסדר ואתחנן כך מצאתי כתוב ולא נמצא בספרים שלנו: **ידרוך דהדורך.** בסוף ירמיה ידרוך הדורך את קשתו ידרוך שני כתיב ולא קרי: **ממש דפאת נגב.** בסוף יחזקאל (והנה) [ואלה] מדותיה וגו' ממש ממש מאות וארבעת אלפים חמש שני כתיב ולא קרי: **אם דכי גואל.** כרות ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי האי אם כתיב ולא קרי. ובמסרה חשיב כל הני וטפי עלייהו אחריני מיהו לא חשיב ז) את דהמצוה אלא (ח) את דהנפש דכתיב בירמיהו (ט) גבי לדקיה חי ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת: **מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא.** אלמא דהשם צוהו ללמד את ישראל. ומפרקינן ואני לכם וקרא ה"ק ואותי צוה ה' בעת ההיא ואני נתתי את לבי ללמד חוקים ומשפטים: **למען תהיה לי השירה הזאת לעד.** ואי שירה לבדה קאמר מאי שהדותא איכא: **פילפולא בעלמא.** נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל: **וכתיב עשר אמות ארך הקרש.** אלמא משה גבוה עשר אמות היה וכיון שהיה גדול כל כך מסתמא גבור היה: **אריך וקטין.** ארוך בקומה וקטין בכח: **חוץ מאתה.** ידיעת הש"י על אמיתתו כדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים: **לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא.** וכי משתמש היה שלא בגזל בלא שכר: **אלא אפילו באגרא.** שלא היה נהנה משל אחרים: **אפילו ברצון.** דזימנין מתרצו משוס כסופא ולא ניחא להו: **מתני' וזן את אשתו ואת בניו.** אפי' כרבנן ז) אתיא דבתורת מצוה עסקינן ולא בתורת פרעון של בעל חייב במזונותיהם ואע"ג דהמודר מתהני אשתו צריך לתת להם מזונות הויא הנאה דממילא היא: **ולא יזון את בהמתו כין טמאה כין טהורה.** דמהנהו הוא ממש מפני שמעלה בדמיס: **ר' אליעזר אומר זן את הטמאה.** כדמפרש ואזיל שכיון שאין בה למודר הנאת אכילה אינו נהנה במזונותיו של מדיר: **וגופה שלו.** לאכילה. הלכך

לג א מיי' פ"ז מהל' יסודי התורה הל' ו:
לד ב מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ד סמג לאוין רמב טור"ע י"ד סימן רכח ס"ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כתבן שלך ומשה: (ב) רש"י ד"ה זאת דהמצוה: (ג) ד"ה ידרוך כו' כתיב תרתי קראי ולא קרי' להו ידרוך שני דכתבן: (ד) ד"ה פילפולא כו' דגבור היה: (ה) ד"ה לאפוקי וכו' כ"ע נמי לאו גזלנין ניהו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' זאת דהמצוה. נ"מחק וכ"כ אח דהנפש ובספרינו עוד ג' אם דאמנון (ס"כ י"ג). אם דבמקום (שם ט"ו). אם דבאמר (ירמיה ל"ט. וכ"ה נמ"ס פ"ו ה"ט):

הגהות מהר"י לנדא

(א) רש"י ד"ה זאת המצוה. כתיב בירמיה. ל"ל אח דהנפש כתיב בירמיה (ל"מ ט"ו) ועי' בפי' הר"י ד"ה אם דכי גואל:

פירוש הרא"ש

פסל לך שלך יהא. ושל פנפרינון היו: טוב עין הוא יבורך. זה משה דכתיב ביה כי טוב הוא כי נתן מלחמו לדל אין לחם אלא תורה דכתיב לכו לחמו בלחמי ואין דל אלא ישראל שנאמר וידל ישראל עד מאד: למען תהיה לי השירה הזאת לעד. ואם לא ניתן להם תורה אלא זו השירה על מה תעיד: פלפולא בעלמא. הנה ותריפות והיינו כתבן שלך כי כל המכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בגלוח האותיות: אין הקב"ה משרה שכינתו. בקבינות: דאריך וקטין. אריך בקומה וקטין בכח תימה אמאי לא ליף מקרביס דכתיב ויסס את המשכן [ל"ל קרשיו שמות מן: חמשים שערי בינה ונתנן לו למשה חוץ מאחד. דכתיב מזוקק שבעתים: משום דעניו הוה. ומנהג חסידות היה אלא להטריח עליהם: ולא רצותנו. משמע אפילו מרצונו: ויתן שברה. משמע אל כל הספינה: מתני' וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שחייב במזונותיהן. מייב אאשתו

קמי אבל בניו מצוה הוא דאיכא ולא מיובא כדמניא בכתובות בפ' נערה (דף מט.) מצוה לזון את הבנות קל ומומר לבניס דבכי רבי מאיר רבי יהודה אומר מצוה לזון את הבנים וכל שכן לבנות ובקטנים ליכא לאוקמי דמתקת אוצא היא (שם מט:) שיהא אדם זן את בניו קטנים ולאו מתגיסין היא ורבינו תם מוקי לה בגדיל את אשתו ואתהדה ופקקה עמו לזון: את בהמתו בין טמאה בין. דמיתא ליה בפטומן וקא מהני ליה: לנשמה לשמים. דלמלאכה קיימא ואינו מוסיף על פטומה: שאם ירצה מוכרה לעובדי כוכבים. לאכילה וטוטל דמיה בשביל פטומה:

לעד בבני ישראל: דברים לא יט 12. ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה יי את משה: שמות מ יט 13. עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד: שמות כו טז 14. ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם: דברים ט יז 15. ותחסרהו מעט מאלהים ובבוד והדר תעטרהו: תהלים ח ו 16. והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה: במדבר יב ג 17. ויחר למשה מאד ויאמר אל יי אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את אחד מהם: במדבר טז טו 18. הנני ענו בי נגד יי ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומיד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם: שמואל א יב ג 19. ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבח ליי: שמואל א ז יז 20. ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה: שמואל א יב ד 21. ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים: עמוס ז יד 22. ויקם יונה לברח תרשישה מלפני יי וירד יפו וימצא אניה באה תרשיש ויתן שכרה וירד בה לבוא עמהם תרשישה מלפני יי: יונה א ג 23. ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים: שמות לא יח

מוסף רש"י

פסולתן שלך. הרלהו מחצב פנפרינון מתוך אהלו ואמר לו הפסולת. יהיה שלך, משם נתעשר משה הרבה (שמות לד א). **וקטין.** דק (שבת קכד. ועוד). **חמשים שערי בינה.** סיפה דהאי קרא (אמרות טהורות וגו') מזוקק שבעתים, שבע שביעיות, והם חמשים חסר אחת שנתמרו למשה, למדנו שחמשים שנכולו, שהרי חשבו נחסר מאלהים (ר"ה כא.). **שנאמר ותחסרהו וגו'.** כמזמור מה אנוש כי תזכרנו (שם). **כי שם ביתו.** לעיל מניה כתיב והיה מדי שנה בשנה וסבב בית אל הגלגל, ואמרינן ליה ותשובתו הרמתה כי שם בית ביתו. כי אם לא מ"מ נשם מתנה לא יהיה והוי לרבנן כמו יורד לתוך שדה חבירו אלא בראיות דטובת אם שהשביח וחנן מחלק בין הבאיה לאיכא דלא הוה אלא מבריח אדי מנכסי חבירו א"כ אם נותן מתנה לאשה דין הוא שאין יכול לחבוט בעבל כלום והכא מיירי שנותן מתנה לאשה ממכירי הבעל: **לא יזון את בהמתו בין טהורה.** משום דלפטומתא עבידא והוי הנאה גמורה שהנהנה זו מגופה חו מפיה: **אמר להם כו'.** שהטמאה נפשה וגופה לשמים שאינה יכולה ליהנות אלא בעוד נפשה בה הלכך לאו בהנאה היא אבל טהורה נפשה לשמים כלומר אע"פ שנפשה לשמים גופה שלו לשחיטה:

ואת דהמצות. פרשה ואתחנן ואינו כך בשום חומש: ידרוך הדורך. ירמיה: צדקתך כהררי אל. ולא קרי כהרלי אל לדקתך וי"ל הוי"ר מוצקתך ז) שאמר אנתנו ולדקתך: [ואותי צוה]. הכי אמר משה לישראל אותי צוה ואני לכם: **למען תהיה הזאת לעד בבני ישראל.** ואי בשירה לחוד מאי עדות איכא: **אלא פלפולא בעלמא.** שיעת תריפות והבינה נמסר למשה רבינו ונהג טובת עין ואמר משה כו': [וכתיב עשר אמות אורך הקרש]. אלמא אריך היה וכיון דהיה אריך גמור היה: עכיין ג'. והולכך לאנתן בקרקע בכח גדול: **אי בלא אגרא.** מי הוא דשקיל בלא אגרא ומאי רבותא אלא אפילו בשאגרא לא שקיל דעשיר היה: **דלמא משום דעני הוה.** ולא היה רוצה לשכור מהם: **כיתו עמו.** כלי חמשיו עמו ואינו נהנה משל אחרים: **דאילו** בשאר כתיב אחר מהם נשאתי. בעבל כרמיהו מכלל דברלון שכיה ושמא לא היו רוצים ונוטים לסרב מלהשכיר ואילו בשמואל כתיב רצותי ומשמע לא

לח א מיי' פ"ז מהל' יסודי התורה הל' ו:
לט ב מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ד סמג לאוין רמב טור"ע י"ד סימן רכח ס"ב:

הגהות הב"ח

(ט) גמ' כתבן שלך ומשה: (ב) רש"י ד"ה זאת דהמצוה: (ג) ד"ה ידרוך כו' כתיב תרתי קראי ולא קרי' להו ידרוך שני דכתבן: (ד) ד"ה פילפולא כו' דגבור היה: (ה) ד"ה לאפוקי וכו' כ"ע נמי לאו גזלנין ניהו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' זאת דהמצוה. נ"מחק וכ"כ אח דהנפש ובספרינו עוד ג' אם דאמנון (ס"כ י"ג). אם דבמקום (שם ט"ו). אם דבאמר (ירמיה ל"ט. וכ"ה נמ"ס פ"ו ה"ט):

הגהות מהר"י לנדא

(ט) רש"י ד"ה זאת המצוה. כתיב בירמיה. ל"ל אח דהנפש כתיב בירמיה (ל"מ ט"ו) ועי' בפי' הר"י ד"ה אם דכי גואל:

פירוש הרא"ש

פסל לך שלך יהא. ושל פנפרינון היו: טוב עין הוא יבורך. זה משה דכתיב ביה כי טוב הוא כי נתן מלחמו לדל אין לחם אלא תורה דכתיב לכו לחמו בלחמי ואין דל אלא ישראל שנאמר וידל ישראל עד מאד: למען תהיה לי השירה הזאת לעד. ואם לא ניתן להם תורה אלא זו השירה על מה תעיד: פלפולא בעלמא. הנה ותריפות והיינו כתבן שלך כי כל המכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בגלוח האותיות: אין הקב"ה משרה שכינתו. בקבינות: דאריך וקטין. אריך בקומה וקטין בכח תימה אמאי לא ליף מקרביס דכתיב ויסס את המשכן [ל"ל קרשיו שמות מן: חמשים שערי בינה ונתנן לו למשה חוץ מאחד. דכתיב מזוקק שבעתים: משום דעניו הוה. ומנהג חסידות היה אלא להטריח עליהם: ולא רצותנו. משמע אפילו מרצונו: ויתן שברה. משמע אל כל הספינה: מתני' וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שחייב במזונותיהן. מייב אאשתו

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג:
לו ב ג מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סימן רכג סעיף ח:
לז ד ה מיי' שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סימן רכא סעיף כ:
ו (מיי' שם הל' ד) טוש"ע שם:
לח ז מיי' שם הל' מ טוש"ע שם סעיף ד:

פירוש הרא"ש

הרי מוסר לו שפחה לשמשו. קא סלקא דעתך בקטנה או בנערה אירי שכידו למוכרה וגם מעשה ידיה שלו: גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו. אע"פ שאינו נהנה מהם כל שכן שמותר לזון את בתו אם ישיאנה לו: בבתו בוגרת ומדעתה. ואע"פ שמשיאה עצה ואינה עובדת על דעתו שרי: המדיר את בנו לת"ת. הדירו שלא יהנה ממלאכתו ומשימושו כדי שיהא פנוי לת"ת אלו מלאכות קטנות מותר לקבל ממנו כי אינן מבטלות אותו כ"כ מת"ת וי"מ שהדירו אביו שלא יהנה ממנו לפי שלא היה רוצה ללמוד מותר ליהנות מן האב בדברים קטנים הללו: בים של בית האב". שרגילין לשתות שם כדאמרינן (ספחים קי. כתובות ח:) עשרה כוסות בבית האבל ואם האבל מודר הימנו הנאה מותר להוליך שמה יין דמצוה קעביל ולא מעי ליה הנאה כל כך לאבל כי מרובים השותים: בים של בית המרחץ. מים חמין כדאמר בפ' כירה (שבת מא.) רחץ ולא שתה מים חמין דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא מבפנים והנאה מועטת היא: עבדיו ושפחותיו לשנחרותא עבידן. למרחיץ הענין לבכוד ולעמוד לפניו לשמשו ואינו חושש בפטומן:

מי מפטם לה מהני ליה: **והטמאה נפשה וגופה לשמים.** שאין לו בה היתר אכילה ונמצא שאינו נהנה בפטומה: **שאם ירצה הרי זה מוכרה לעובדי כוכבים.** שאוכלין אותה וכשהיא מפוטמת לוקחין אותה ביותר או מאכילה לכלבים ונמצא נהנה בפטומה ורבוי בשרה. וג"ל דר"ח לא שרי בטמאה אלא לזונה מזונות יתרים כדי לפטמה משום דס"ל דכיון דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה אינן נהנין בעליה בפטומה דאדרבה מפנקא טפי ולא עבדא שפיר אבל במזונות הצריכין לכדי חייה לא שרי ר' אליעזר דבכי האי גוונא ודאי מהנהו. ומשום דת"ק פסיק ותני ולא יזון את בתו אמטמאה אינן בין טהורה דמשמע דבכולהו גווני דמתסר בטהורה מתסר נמי בטמאה מהדר ליה רבי אליעזר לא כי אלא איכא גוונא דזן את הטמאה אע"פ שאינו זן את הטהורה ונהי דתנא מקמס לישנייה סמיך ליה אמאי דאמרו לו ודקמהדר להו ר"ח דמשקלא וטרייא דידהו מוכח דר"ח לא שרי בטמאה אלא במזונות יתרים כדי לפטמה ולא בכדי חייה. וראיתי להרשב"ח שכתב בהפך ולא נתחוורו דבריו: **גמ' הרי מוסר לו שפחה לשמשו.** דקס"ד דבנתו נערה עסקינן: **אלא בשנכסי החן אסורין על אבי כלה.** וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו מותר להשיא לו בתו אע"פ שיתחייב לזונה אחר כן ונמצא מהנהו: **גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו וכו' ואת אמרת מותר להשיא לו בתו.** כלומר אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו שהוא חייב במזונותיה כ"ש שיוכל לזון אותה אחר שנשאה שנתחייב במזונות אשתו ומאי קמ"ל רב הונא: **ובבתו בוגרת.** אלא איהו קמסר לה אלא היא עצמה: **ומדעתה.** טעמא קא יהיב למילתיה כלומר מש"ה שרי דהא מדעתה היא דכיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה. אי נמי כי קאמר מדעתה למעוטי דעתו דחתן שאם עשאו שליח לדבר עמה על עסקי נשואין אסור דהא קא מהני ליה: **המדיר את בנו לת"ת.** האב הדירו שלא יהנה אביו ממנו כדי שלא יתבטל מת"ת: **מותר הכן למלאות לאביו חבית של מיס ולהדליק לו את הגר.** דמסתמא ממילי זוטרי כי הני דליכא בהו בטול למוד תורה לא אדריה. והכי מוכח האי פירושא בתוספתא דבכורות (פ"ו ה"ג) דתניא מעשה באחד שהלה בנו לת"ת והדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חבית של מיס ולהדליק לו את הגר: ירושלמי במס' ביכורים [פ"ג ה"ו] תני המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מיס ולהדליק לו את הגר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגין כאן באיש כאן באשה אם היה אדם מצויים עשו אותו כאשה כלומר דאשה ואדם מצויים אין דרכן ליקח חפצים מן השוק ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדריה אבל איש שאינו מצויים כיון שדרכו ליכך בשוק אפי' בהני אדריה: **מותר להשקות לו כוס של שלום.** כלומר מותר לשמשו בכוס של בית אבל אי נמי של בית המרחץ מפני דרכי שלום שהיה דרכן בכך. ומיהו דוקא [דהוי] האי כוס של מודר לשמשו בכגון זה בלבד התירו דומיא דאידך דהמדיר את בנו לת"ת שהתירו לבן למלאות לאביו מים מצל אב: **את עבדיו ואת שפחותיו הכנעניים.** כ"ל דבמזונות יתרים קאמר ואדר"ח קאי וה"ק ההוא שריותא דשרי ר"ח בבהמה טמאה דהיינו מזונות יתרים כמו שפירשתי במשנתנו ליתיה דאפי' בהמה טמאה לפטומא עבידא ולמוכרה לעובדי כוכבים אבל בעבדיו ושפחותיו הכנעניים מיהא איתיה דאיהו למנקרותא עבידן כלומר לנקר הבית ולתשמיש בלבד. ואיכא דגרסי למנחרותא כלומר שאין עומדין לאכילה אלא לנחירה בעלמא שכשהן מתין מניחין אותן ואין אדם אוכלן: **מתני' נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** מפרש בגמרא: **גמ'** מאי

נפשה וגופה לשמים אמרו לו אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו שאם ירצה הרי הוא מוכרה לעובדי כוכבים או מאכילה לכלבים: **גמ'** אמר רב יצחק בר חנניה אמר רב הונא המודר הנאה מחבירו מותר להשיא לו בתו הוי בה רבי זירא במאי עסקינן אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו אלא (ח) בנכסי חתן אסורין על אבי כלה גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו ואע"פ שהוא חייב במזונותן ואת אמרת מותר להשיא לו בתו לעולם בשנכסי אבי כלה אסורים על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה תניא נמי הכי [א]המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה אמר רבי יעקב [ב]המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הגר ר' יצחק אמר [ג]לצלות לו דג קטן אמר ר' ירמיה אמר רבי יוחנן המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום מאי ניהו הכא תרגימו [ד]כוס של בית האבל במערבא אמרי [ה]כוס של בית המרחץ: ולא יזון את בהמתו בין כו': תניא יהושע איש עוזא אומר [ו]זן עבדיו ושפחותיו הכנענים ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה מאי טעמא עבדיו ושפחותיו הכנענים למנחרותא עבידן בהמה לפטומא עבידא: **מתני'** [ז]המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון: **גמ'** במאי

נפשה וגופה לשמים. שאינה ראויה לאכילה לפיכך זן אותה דאינו מהנהו הנאה מרובה: **מוכרה לעובדי כוכבים.** ונימא ליה בפיטומא: **גמ' על החתן.** שהחתן הוי מודר: **הרי מוסר לו שפחה לשמשו.** ואמאי מותר: **אלא בשנכסי חתן אסורין אלא אבי כלה.** ואע"פ שהחתן מהנהו זזן את בתו אפי' הכי משיא לו את בתו. ומשיב הש"ס משום הא לא צריך למימר דמותר להשיא את בתו: **דגדולה מזו אמרו.** בשנכסיו אסורים על המודר אמרנו זון את אשתו: **אע"פ וכו' ואת אמרת וכו'.** פשיטא דמותר דהא לא מהני כלל: **לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן.** ודקאמרת הרי מוסר לו שפחה לשמשו תרץ בבתו בוגרת עסקינן שיכול להשיאו ומדעת עצמה דהואיל ואינו משיא אלא מדעת עצמה לאו הנאה דקא מהני ליה אינו אלא הנאה מועטת: **תניא נמי הכי.** דהנאה מועטת מותרת: **המדיר את בנו.** מנכסיו אם לא ילמוד תורה: **מותר.** האב למלאות כו' שהנאה מרובה נדר היימנו ולא הנאה מועטת וזו הנאה מועטת היא: **כוס של בית המרחץ.** הנאה מועטת היא: **למנחרותא עבידן.** לעורך עבודה עשויין ולא להתפטם: גמאי

(ח) גמ' אלא בשנכסי חתן:

מוסף רש"י

ובבתו בוגרת ומדעתה. דכיון שאין לאביה רשות בה לא הוי הנאה גמורה ומולי האי לא היה בדעתו להדירו, וגרסינן מניא נמי הכי המדיר את בנו וכו'. כלומר דלהנאה מועטת לא גמר אינש בדעתיה למיסר עליה בשעת הנדר (ראב"ה בשמו). **המדיר בנו.** שהדירו מנכסיו לפי שלא היה עוסק בתורה, מותר הבן בחלו המעשים שעשה לו אביו, דלא הויא הנאה גמורה, והוא הדין למדיר מבירו מנכסיו, והאי דקתני המדיר בנו, מילתא דשכיחא קתני (שם).

תוספות

הרי מוסר שפחה לשמשו. דס"ד דאירי בקטנה שנתנה על ידו ואת אמרת דמותר להשיא בתו הא פשיטא דאמור בבתו בוגרת דמדעתה. וקמ"ל אף על גב שהוא מדבר עמה ומשיא עצה לה להנשא לו הנאת דבור לא מקרי הנאה:

מי מפטם לה מהני ליה: **והטמאה נפשה וגופה לשמים.** שאין לו בה היתר אכילה ונמצא שאינו נהנה בפטומה: **שאם ירצה הרי זה מוכרה לעובדי כוכבים.** שאוכלין אותה וכשהיא מפוטמת לוקחין אותה ביותר או מאכילה לכלבים ונמצא נהנה בפטומה ורבוי בשרה. וג"ל דר"ח לא שרי בטמאה אלא לזונה מזונות יתרים כדי לפטמה משום דס"ל דכיון דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה אינן נהנין בעליה בפטומה דאדרבה מפנקא טפי ולא עבדא שפיר אבל במזונות הצריכין לכדי חייה לא שרי ר' אליעזר דבכי האי גוונא ודאי מהנהו. ומשום דת"ק פסיק ותני ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה דמשמע דבכולהו גווני דמתסר בטהורה מתסר נמי בטמאה מהדר ליה רבי אליעזר לא כי אלא איכא גוונא דזן את הטמאה אע"פ שאינו זן את הטהורה ונהי דתנא מקמס לישנייה סמיך ליה אמאי דאמרו לו ודקמהדר להו ר"ח דמשקלא וטרייא דידהו מוכח דר"ח לא שרי בטמאה אלא במזונות יתרים כדי לפטמה ולא בכדי חייה. וראיתי להרשב"ח שכתב בהפך ולא נתחוורו דבריו: **גמ' הרי מוסר לו שפחה לשמשו.** דקס"ד דבנתו נערה עסקינן: **אלא בשנכסי חתן אסורין על אבי כלה.** וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו מותר להשיא לו בתו אע"פ שיתחייב לזונה אחר כן ונמצא מהנהו: **גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו וכו' ואת אמרת מותר להשיא לו בתו.** כלומר אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו שהוא חייב במזונותיה כ"ש שיוכל לזון אותה אחר שנשאה שנתחייב במזונות אשתו ומאי קמ"ל רב הונא: **ובבתו בוגרת.** אלא איהו קמסר לה אלא היא עצמה: **ומדעתה.** טעמא קא יהיב למילתיה כלומר מש"ה שרי דהא מדעתה היא דכיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה. אי נמי כי קאמר מדעתה למעוטי דעתו דחתן שאם עשאו שליח לדבר עמה על עסקי נשואין אסור דהא קא מהני ליה: **המדיר את בנו לת"ת.** דמסתמא ממילי זוטרי כי הני דליכא בהו בטול למוד תורה לא אדריה. והכי מוכח האי פירושא בתוספתא דבכורות (פ"ו ה"ג) דתניא מעשה באחד שהלה בנו לת"ת והדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חבית של מיס ולהדליק לו את הגר: ירושלמי במס' ביכורים [פ"ג ה"ו] תני המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מיס ולהדליק לו את הגר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגין כאן באיש כאן באשה אם היה אדם מצויים עשו אותו כאשה כלומר דאשה ואדם מצויים אין דרכן ליקח חפצים מן השוק ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדריה אבל איש שאינו מצויים כיון שדרכו ליכך בשוק אפי' בהני אדריה: **מותר להשקות לו כוס של שלום.** כלומר מותר לשמשו בכוס של בית אבל אי נמי של בית המרחץ מפני דרכי שלום שהיה דרכן בכך. ומיהו דוקא [דהוי] האי כוס של מודר לשמשו בכגון זה בלבד התירו דומיא דאידך דהמדיר את בנו לת"ת שהתירו לבן למלאות לאביו מים מצל אב: **את עבדיו ואת שפחותיו הכנעניים.** כ"ל דבמזונות יתרים קאמר ואדר"ח קאי וה"ק ההוא שריותא דשרי ר"ח בבהמה טמאה דהיינו מזונות יתרים כמו שפירשתי במשנתנו ליתיה דאפי' בהמה טמאה לפטומא עבידא ולמוכרה לעובדי כוכבים אבל בעבדיו ושפחותיו הכנעניים מיהא איתיה דאיהו למנקרותא עבידן כלומר לנקר הבית ולתשמיש בלבד. ואיכא דגרסי למנחרותא כלומר שאין עומדין לאכילה אלא לנחירה בעלמא שכשהן מתין מניחין אותן ואין אדם אוכלן: **מתני' נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** מפרש בגמרא: **גמ'** מאי

במאי עסקינן. נכנס לבקרו: **אפילו יושב נמי.** יהא מותר שהרי נכסי חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו: **אי בשנכסי כו'.** ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו: **אפי' עומד**(ב) **לא.** דהנאה היא לו שנהנה: **ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה.** שכר שהולך לנקר את החולה ויושב עמו לצוותא ומשכירין אותו: **ואין נוטלין**(ג) **על העמידה.** ולהכי אינו יושב שאם היה יושב אם המבקר במנס מוותר היה לו שכרו ומהנהו אם לא יטול שכר אבל עומד הואיל ואין נוטלין שכר על העמידה מותר: **מאי פסקא.** דעל זה נוטלין שכר ולא על זה: **על העמידה לא בעי למשקל.** דערמי הוא דכך הוא (ד) בכל מקום ולהכי עומד אבל לא יושב דכיון דליכא שכר [על העמידה] לא מהני ליה כלל: **ואיבעיא אימא.** לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר על הישיבה. ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אליקים לקמן (דף מב:) לענין שביעית (ה): **גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי שמא ישהא בישיבה.** ושהייה דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא יסב עמו. ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמא ישהא בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי: (לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה): (ו) **למנחרוהא.** לעבודתו. והואיל וקי"ל(ז) יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זוך אינה הנאה למודר אם זה מפרנס עבדיו: **לפטומא עבידא.** דטהורה לשחיטה וטמאה לעובד כוכבים: **המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** כדמפרש לקמן(ד): (ח)**אפילו יושב נמי.** להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה: **אפילו עומד**(ו). דהא אסור בדריסת הרגל: **לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה.** ומשום הכי עומד אבל לא יושב כדמפרש בגמרא: **במקום שנוטלין שכר על הישיבה.** דהיושב לפי החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה לוותא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דעיתיד לאיעא אחרינא דיתיב קמיה: **אבל בעמידה דמוסר.** משום דלא קמהני ליה ולא מידי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה: **מאי פסקא.** הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שכר על הישיבה נוטלין אבל לא על העמידה (ז). והיינו טעמא דבעמידה מותר אבל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשלהי פירקין(ו) גבי שביעית: (חס"ר כא:) **שהרי עומד ואוכל.** גזירה שמא ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה. וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם (ח) גזרי' בעמידה אבל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמא ירבה בעמידה אבל לא בישיבה שנוח לו לזה ליסב גזירה שמא ישהא בישיבה: **לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** (ט) וכשאין נוטלין שכר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמן(ו) כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ולהכי מותר: **הא אפשר בעמידה.** מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה (י) אבל בישיבה אדריה: **חלה הוא.** המדיר מותר לבקרו: **חלה בנו.**(כ) מודר שואלו בשוק על עסקי בנו: **היינו דשני כין הוא לבנו.** דאילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חיותיה אבל כשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חיותא דמדיר: **אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנא הוא.** דמותר ומ"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל: **אמר לך שמואל כו' וכרייתא.** מודינא דהכי הוא דכמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו בהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אבל לא ביושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייתא אפי' יושב דאי דאמר דלא אדריה מן חיותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקרו אפי' יושב: **מאי פסקא.** דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה:

מתניתין

מאי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי. דעומד מאי טעמא שרית ליה משום דמבקר מצוה דנפשיה עביד ומהי דחולה מתהני ממילא שרי וכיון שכן אפילו יושב נמי אית לך למישרי מהאי טעמא: **ואי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא.** שהרי נהנה בדריסת הרגל ומשום מצוה לית ליה לאתהנויי מאיסורא: **דאפי' במקום שנוטלין שכר על הישיבה וכו'.** ג"ל דה"פ דאיכא דוכתא שהמחירו על עצמן שלא ליטול שכר אפי' מישיבה אע"פ שהוא מותר משום דמצות ביקור די לה בעמידה ואפ"ה כדי שלא יצאו ליטול שכר על העמידה החמירו על עצמן שלא ליטול שכר אף על הישיבה ובאותן מקומות בין עומד בין יושב שרי דישיבה נמי לדידהו מצוה אלא אפי' במקום שאין מחמירין על עצמן אפ"ה על העמידה לא שרי להו למשקל ומש"ה פסיק תנא ותני נכנס לבקרו עומד בכולהו דוכתי דמצוה קעביד ואידך ממילא מתהני אבל לא יושב בכולהו דוכתי דמקום שאין מחמירין על עצמן בישיבה ליכא מצוה ונמצא חולה חייב בשכרו וכשאינו טוטל ממנו כלום נמצא מהנהו: **ואי בעיא אימא כדאמר ר' שמעון בן אליקים.** לקמן בפרקין (דף מב:). וה"ק דינא דמתניתין בכולהו דוכתי איתיה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר לא על העמידה ולא על הישיבה ונהי דבההוא דוכתא מדינא בין עומד בין יושב שרי אפי' הכי גזרינן שמא ישהא בישיבה יותר מכדי הצורך ובכי האי גוונא בכולהו דוכתי לית להו למעבד הכי בלא אגרא אבל בעמידה לא גזרינן שמא ישהא דכיון שאתה מגריכו לעמוד אית ליה היכירא משא"כ בהיא דר"ש בן אליקים כמו שנפרש עלה דהתם בס"ד: **עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** וכ"ת א"כ אפי' עומד ליתסר משום דלא אדריה מן חיותיה כלומר דמסתמא חולה כי אדריה למבקר לא אדריה במילתא דלריכא ליה כי הכא שהחולה נהנה ממנו בביקורו. ואיכא נמי דגרסי וכגון דלא אדריה מן חיותיה ולהך נסחא נמי לאו דבעי לאמר הכי בפירוש אלא דסתמא דמילתיה הכי איתא והכי מוכחא הך מיתיבי דמייתי בסמוך: **מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו כו'.** היינו דשאני בין הוא לבנו דחלה הוא נכנס לבקרו משום דמסתמא מן חיותיה לא אדריה וחלה בנו שואלו בשוק אבל אינו מותר ליכנס לביתו דאפשר דאפילו מן חיותיה דבריה אדריה. והא מוכחא דכי אמרינן מן חיותיה לא אדריה מסתמא הוא דאמר הכי אף על גב דלא פריש דאי בענין דפריש אכתי קשיא לעולא מ"ש הוא ומ"ש בנו אי פריש בתרוייהו שרי ואי לא פריש בתרוייהו אסור אלא ודאי בסתמא עסקינן וסתם הוי כמפרש לגבי דידיה אבל לא לגבי דבריה: **אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מ"ש הוא ומ"ש בנו.** כלומר דאדרבה בבנו שרי טפי שאינו מודר ממנו ואי מודר נמי מבנו מ"ש הוא ומ"ש בנו בתרוייהו אית לן למימר נכנס לבקרו עומד: **אמר לך.** שמואל אין ודאי דבריתא מתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמודינא בטעמא דידך דמסתמא מחיותיה לא אדריה ואמינא נמי טפי מינך דאפילו מישיבה לא אדריה ומשום הכי לא מצינא לאוקמי מתניתין כדמוקמית לה דהיינו בנכסי חולה אסורין על המבקר דא"ה אפי' יושב נמי שרי דישיבה נמי דמבקר חיותיה דחולה הוא ולא אדריה: ולענין הלכה קיימא לן כשמואל דכיון דרבא מפרש מילתיה ואמר דמתני' דיקא ליה הכי הלכתא כוותיה הלכך בשנכסי חולה אסורין על

בנו. למה לא יבקרנו מעומד הא מצוה קעביד וגם אין הנאתו אסורה על החולה: **מאי פסקא.** שדרך הברייתא לשנות בענין זה והמשנה בענין זה:

לט א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' מ סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ד:

תוספות

אפ" עומד. דקא מתהני מדריסת הרגל: **במקום שנוטלין** שכר על הישיבה. לכן אסור לבקר בתנס אבל בעמידה דאין נוטלין שכר עליה מותר בתנס דמצוה קעביד: **על העמידה לא** בעי למשקל. כיון דמצוה הוא ויש לו לעשות בתנס. על הישיבה בעי למשקל ואסור לעשות לו בתנס: **דלא אדריה** מחיותיה. כלומר היינו טעמא דעומד ואע"ג דאדריה מן חיותיה לא היה דעתו לאסור עליו כיון לבא כאן בשביל חיותו לבקרו: **אפשר בעמידה.** והלכך בישיבה לא סוי חיותא שאפשר למבקר להיות בעמידה: **חלה בנו שואלו בשוק.** דאסור ליכנס בביתו [כיון שהדירו] וס"ד דברייתא מתפרשת כפי' דמתני': **בשלמא לעולא ניחא.** דשרי לבקרו הוא ובנו אסור אחיותיה דבנו אדריה אלא לשמואל כי היכי דלאחרו שרי בעמידה ה"נ בנו מותר בעמידה: **בשנכסי** מבקר. הדבר [דמתני' בשנכסי] מבקר אסור וברייתא בשחולה אסור הוה ליה לשנות בתנא הברייתא בענין דמתניתין:

פירוש הרא"ש

אפ" יושב נמי. דהנאת כבוד לא מציבה הנאה לאסורה על החולה דמצוה קא עביד ואין החולה נהנה מדריסת הרגל אף על פי שלא נכנס לבתאתו אלא לצורך החולה ואין הנאת דריסה שלו אפ"ה דבר תימה הוא לאסור דריסה זו: **ובמקום שנוטלין שכר** על הישיבה. והוא עושה בתנס ומוחל לו השכר ומהנהו: **על העמידה לא בעי למשקל.** דנראה כמצוה מצות ביקור ועל (ידי) הישיבה הוא דבעי למשקל כי טוטל שכר טרחו ובטול מלאכתו: **איבעיא אימא** גזירה **שמא** ישהא בישיבה. וכשנכסי מבקר אסורין על החולה ואין נוטלין שכר לא על הישיבה ולא על העמידה ואם ישהא בישיבה איכא הנאה מרובה לחולה ולריך ליתן שכר למי שישהה אצלו כל כך: **בשנכסי חולה אסורין** על המבקר **ולא אדריה** מחיותיה. ולא היה כדעתו שלא יהנה ממנו בדבר שחיותו תלויה בו דהיינו ביקור חולה כי החולה נהנה מכל אדם המבקרו אבל אחר חי נפש כגון אכילה ושתיה אינו יכול לקבל ממנו: **היינו דשאני בין הוא לבנו.** דמחיות בנו אדריה: **מ"ש הוא** ומ"ש

מאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל אלעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא (ג) כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי גזירה שמא ישהא בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה אי הכי אפילו יושב נמי הא אפשר בעמידה מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא (ד)(אמר) שמואל

מתניתין

אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי. יהא מותר שהרי נכסי חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו: **אי בשנכסי כו'.** ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו: **אפי' עומד**(ב) **לא.** דהנאה היא לו שנהנה: **ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה.** שכר שהולך לנקר את החולה ויושב עמו לצוותא ומשכירין אותו: **ואין נוטלין**(ג) **על העמידה.** ולהכי אינו יושב שאם היה יושב אם המבקר במנס מוותר היה לו שכרו ומהנהו אם לא יטול שכר אבל עומד הואיל ואין נוטלין שכר על העמידה מותר: **מאי פסקא.** דעל זה נוטלין שכר ולא על זה: **על העמידה לא בעי למשקל.** דערמי הוא דכך הוא (ד) בכל מקום ולהכי עומד אבל לא יושב דכיון דליכא שכר [על העמידה] לא מהני ליה כלל: **ואיבעיא אימא.** לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר על הישיבה. ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אליקים לקמן (דף מב:) לענין שביעית (ה): **גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי שמא ישהא בישיבה.** ושהייה דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא יסב עמו. ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמא ישהא בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי: (לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה): (ו) **למנחרוהא.** לעבודתו. והואיל וקי"ל(ז) יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זוך אינה הנאה למודר אם זה מפרנס עבדיו: **לפטומא עבידא.** דטהורה לשחיטה וטמאה לעובד כוכבים: **המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב.** כדמפרש לקמן(ד): (ח)**אפילו יושב נמי.** להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה: **אפילו עומד**(ו). דהא אסור בדריסת הרגל: **לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה.** ומשום הכי עומד אבל לא יושב כדמפרש בגמרא: **במקום שנוטלין שכר על הישיבה.** דהיושב לפי החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה לוותא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דעיתיד לאיעא אחרינא דיתיב קמיה: **אבל בעמידה דמוסר.** משום דלא קמהני ליה ולא מידי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה: **מאי פסקא.** הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שנוטלין שכר על הישיבה נוטלין אבל לא על העמידה (ז). והיינו טעמא דבעמידה מותר אבל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשלהי פירקין(ו) גבי שביעית: (חס"ר כא:) **שהרי עומד ואוכל.** גזירה שמא ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה. וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם (ח) גזרי' בעמידה אבל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמא ירבה בעמידה אבל לא בישיבה שנוח לו לזה ליסב גזירה שמא ישהא בישיבה: **לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר.** (ט) וכשאין נוטלין שכר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חיותיה נדר כדאמר לקמן(ו) כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ולהכי מותר: **הא אפשר בעמידה.** מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה (י) אבל בישיבה אדריה: **חלה הוא.** המדיר מותר לבקרו: **חלה בנו.**(כ) מודר שואלו בשוק על עסקי בנו: **היינו דשני כין הוא לבנו.** דאילו בשחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חיותיה אבל כשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חיותא דמדיר: **אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנא הוא.** דמותר ומ"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל: **אמר לך שמואל כו' וכרייתא.** מודינא דהכי הוא דכמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו בהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אבל לא ביושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייתא אפי' יושב דאי דאמר דלא אדריה מן חיותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקרו אפי' יושב: **מאי פסקא.** דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה:

מתניתין

אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל אלעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא (ג) כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי גזירה שמא ישהא בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה אי הכי אפילו יושב נמי הא אפשר בעמידה מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חיותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא (ד)(אמר) שמואל

מתניתין